

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

FACULTATEA FILOLOGIE ȘI ISTORIE
CATEDRA DE LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Dermenji Svetlana, dr., conf.univ.

Neaga Liliana, asist.univ.

Auxiliar didactic

la unitatea de curs:

SINTAXA LIMBII ROMÂNE
(sintaxa propoziției)

CHIȘINĂU, 2024

Aprobat de Senatul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”,

Recenzenți:

Boz Olga, dr. conf., UPSC

GINA-AURORA NECULA, dr.conf. Universitatea Dunărea de Jos din Galați

**DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN
REPUBLICA MOLDOVA**

Dermenji, Svetlana.

Sintaxa limbii române : (sintaxa propoziției) : Auxiliar didactic la unitatea de curs / Dermenji Svetlana, Neaga Liliana ; Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea Filologie și Istorie, Catedra de Limbă și Comunicare. – Chișinău : [S. n.], 2024 (CEP UPSC). – 92 p.

Bibliogr.: p. 92. – [100] ex.

ISBN 978-9975-46-940-1.

811.135.1'243'367(07)

D 33

**Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat
„Ion Creangă”**

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	4
1. NOȚIUNI GENERALE DE SINTAXĂ.....	6
2. RAPORTURILE SINTACTICE	7
3. TIPOLOGIA PROPOZIȚIILOR	11
4. CORESPONDENȚA DINTRE PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE ȘI PROPOZIȚIILE SUBORDONATE.....	14
5. SUBIECTUL (sb.)	17
6. PREDICATUL	21
7. ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR (e.p.s.).....	29
8. ATRIBUTUL (atr.).....	30
9. APOZIȚIA (apoz.).....	36
10. COMPLEMENT DIRECT (c.d.).....	38
11. COMPLEMENT INDIRECT (c.i.).....	41
12. COMPLEMENTUL DE AGENT (c.ag.)	44
13. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC (c.c.l.)	46
14. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP	49
15. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD (c.c.m.)	52
15. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ (c.c.cz.)	56
16. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP (FINAL) (c.c.s.).....	59
17. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL (c.c.cd.).....	62
18. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV (c.c.ct.).....	64
19. CIRCUMSTANȚIALUL CONCESIV (c.c.cn.).....	66
PROBE PENTRU EXERSARE:	68
Bibliografie	92

PREFAȚĂ

Suportul de față este realizat în baza curriculumului și are ca obiectiv principal realizarea conexiunii dintre temele fundamentale din domeniul **Foneticii, Lexicologiei, Morfologiei și Sintaxei** relevante pentru însușirea conștientă a fenomenelor gramaticale și, nu în ultimă instanță, pentru dezvoltarea competenței de comunicare și profesionale și este adresat studenților filologi, anul III și IV, de la Programul de studii *Limba și literatura română și limba engleză*, absolvenți ai instituțiilor cu predare în limbile minorităților naționale.

Auxiliarul didactic la disciplina *Sintaxa limbii române* este conceput într-o manieră accesibilă și vine să faciliteze însușirea fenomenelor sintactice, având la bază cunoștințele și competențele acumulate la orele de fonetică, lexicologie și morfologie, și este un lucru firesc, deoarece nu putem concepe predarea-învățarea sintaxei fără aceste compartimente ale limbii.

Atât orele de curs, cât și cele practice nu mai pot fi unidirecționale, procesul trebuie să fie unul interactiv, bazându-se pe cele știute și descoperind noi fenomene.

Auxiliarul prezintă materialul sub trei aspecte: combinarea teoriei și practicii, aplicarea practică și realizarea studiului individual.

Primul aspect include abordarea temei după modelul utilizat în cadrul orelor de curs, în așa fel informațiile se sistematizează și sunt ușor de asimilat, iar ulterior de prezentat conform algoritmului studiat:

- **Definiția părții de propoziție;**
- **Întrebările;**
- **Felurile;**
- **Exprimarea;**
- **Dezvoltarea/contragerea;**
- **Topica;**
- **Punctuația.**

Al doilea aspect pune accent pe probele de exersarea pentru fiecare unitate de curs.

Al treilea aspect prezintă sarcinile pentru realizarea studiului individual.

Astfel, prin conceptul său, lucrarea reprezintă un mijloc de exersare sistematizată și aplicată asupra cunoștințelor din domeniul sintaxei.

Suportul dat va contribui la formarea deprinderilor de analiză, comparație și argumentare a fenomenelor sintactice.

Autori

1. NOȚIUNI GENERALE DE SINTAXĂ

OBIECTUL SINTAXEI

I. Sintaxa propoziției

II. Sintaxa frazei

- Raportul de coordonare

- Raportul de subordonare

UNITĂȚILE SINTAXEI

- Propoziția

- Fraza

Partea de propoziție

N.B. Îmbinarea de cuvinte este cea mai mică unitate sintactică în interiorul căreia se poate stabili un raport sintactic, spre deosebire de propoziție și frază este lipsită de predicatie și nu poate constitui o unitate de comunicare decât atunci când e încadrată în propoziție.

2. RAPORTURILE SINTACTICE

În cadrul propoziției se stabilesc anumite legături între cuvinte, iar în cadrul frazei se stabilesc anumite legături între propoziții. Aceste legături se numesc raporturi sintactice, care sunt:

1. raport de interdependență (inerență);

2. raport de coordonare;

3. raport de subordonare.

1. Raportul de interdependență

2. Raportul de coordonare are loc între părți de propoziție de același fel, sau propoziții de același fel în cadrul frazei.

În propoziție putem avea raport de coordonare între:

• Componentele subiectului multiplu:

Ex: _____

• Componentele numelui predicativ multiplu:

Ex: _____

• Atribute de același fel:

Ex: _____

• Complemente de același fel:

Ex: _____

Raportul de coordonare între părțile de propoziție se realizează prin:

• *Joncțiune cu conjuncții și locuțiuni conjuncționale coordonatoare, care pot fi:*

➤ copulative: **și, nici, iar**, etc.

Ex: _____

➤ adversative: **dar, însă, iar**, etc.

Ex: _____

disjunctive: **sau, ori, fie**, etc.

Ex: _____

➤ conclusive: **deci, așadar, prin urmare, în concluzie**, etc.

Ex: _____

• *Juxtapunere (parataxă, alăturare) prin virgulă:*

Ex: _____

3. Raportul de subordonare (de dependență)

Raport de subordonare putem avea: a. în propoziție și: b. în frază

Raportul de subordonare în propoziție se realizează între un atribut, complement sau element predicativ suplimentar și un element regent, deci între un determinat și un determinant.

Elementele regente pot fi:

• Pentru atribut: substantiv, pronume, numeral.

Ex: _____

• Pentru complement: verb, adverb, adjectiv, interjecție.

Ex: _____

Acordul este o corespondență între doi termeni ai propoziției, manifestată prin identitatea categoriilor gramaticale de gen, număr și caz. Legătura prin acord se face numai cu ajutorul flexiei (cartea bună, cărțile bune etc.).

Acord gramatical e atunci când subordonatul se uniformizează cu regentul în gen, număr, caz, ex.: atribut adjectival (exprimat prin adjective, adjective pronominale, numerale colective și ordinale, participii, gerunzii):

Ex: _____

Recțiunea (< lat. *rectio*, *rector* „conducător”) (conducerea) – regentul impune determinativului anumite restricții gramaticale: cazuale (o anumită formă de caz) și de selectare a prepoziției. Prin recțiune se pot lega numai cuvintele declinabile.

Ex.: _____

Din punctul de vedere al instrumentelor gramaticale, care leagă ambele componente ale construcției, deosebim:

a) recțiune directă (neprepozițională)

b) recțiune indirectă (prepozițională)

- **Aderarea este legătura numai după sens dintre cuvintele neflexibile și regentul lor. Prin aderare se leagă de regentul lor, de obicei, adverbele, infinitivele, supinele, gerunziile.**

Ex: _____

Cuvântul determinat poate fi:

substantiv _____

verb _____

3. TIPOLOGIA PROPOZIȚIILOR

Propoziția – cea mai mică unitate de bază a sintaxei care poate apărea de sine stătător și care comunică o judecată logică sau o idee cu caracter afectiv sau volițional.

Ex: *Tatăl meu era bun cunoscător al istoriei moderne și contemporane.* (M. Sadoveanu)
O, pașă, cât de darnic ești! (G. Coșbuc)
Uitați-vă la probe! (I.L. Caragiale)

TIPOLOGIA PROPOZIȚIILOR

I. după scopul comunicării

1. enunțiative _____
2. interogative _____
3. imperative _____
4. exclamative _____

[Gramatica limbii române, vol. II., Enunțul, București, 2005].

II. după structură

1. după absența sau prezența părților secundare:

- a. propoziții simple _____
- b. propoziții dezvoltate _____

2. după absența sau prezența ambelor părți principale:

- a. monomembre _____
- b. bimembre _____

3. după existența sau inexistența în structura lor a unui verb la un mod predicativ:

- a. propoziții verbale _____
- b. propoziții nominale _____

[după Gh. Constantinescu Dobridor, SLR, 1998, p. 64-68].

ATENȚIE:

Propoziția monomembră / bimembră

Monomembră este propoziția în care una din părțile principale lipsește.

Se clasifică în:

1. *monomembră cu predicat (impersonală)*

Ex: _____

Predicatul propoziției impersonale stă întotdeauna la persoana a III-a și poate fi exprimat prin:

- verbe impersonale _____

- verbe personale reflexive _____

- verbe personale nereflexive _____

2. *monomembră cu subiect (nominativă)* _____

Propoziția nominativă poate fi clasificată în :

▪ calificativă _____

▪ imperativă _____

▪ demonstrativă _____

▪ numitoare _____

▪ evocativă _____

[Gramatica limbii române, vol. II. Enunțul, București, 2005].

Bimembră este propoziția în care sunt ambele părți principale sau pot fi ușor subînțelese.

Se clasifică în:

1. personală hotărâtă (Subiectul poate fi exprimat sau neexprimat (subînțelese sau inclus): _____

2. personală nehotărâtă (subiectul este necunoscut și se exprimă prin pers. III): _____

3. personală generalizatoare (subiectul nu este exprimat, predicatul este la pers.II): _____

Propoziția simplă/ dezvoltată

Propoziția alcătuită din una sau din ambele părți principale (fără părți secundare) se numește simplă (nedezvoltată). _____

Propoziția alcătuită din părți principale și părți secundare se numește dezvoltată.

Propoziția completă/ incompletă (eliptică)

Propoziția care exprimă un înțeles deplin se numește completă.

Propoziția în care sunt omise unele părți ale ei este eliptică.

III. după sens :

a. principale (au înțeles de sine stătător) _____

b. secundare (depind de înțelesul altei propoziții) _____

IV. după relațiile sintactice:

a. regente (determinate de propoziții subordonate) _____

b. subordonate (determină o propoziție regentă) _____

c. coordonate (de același fel) _____

4. CORESPONDENȚA DINTRE PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE ȘI PROPOZIȚIILE SUBORDONATE

✓ *Legătura dintre cele două părți ale sintaxei.*

Între sintaxa propoziției, care studiază regulile de îmbinare a cuvintelor în propoziții, și sintaxa frazei, care studiază regulile de îmbinare a propozițiilor în fraze, există multe asemănări:

a. Cele două părți ale sintaxei au două raporturi comune

- Raportul de coordonare se stabilește

- Raportul de coordonare se exprimă în ambele situații

- Raportul de subordonare se stabilește

b. *Corespondența dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate.*

Pornind de la legătura strânsă dintre cele două părți ale sintaxei, se poate observa că între părțile de propoziție și propozițiile subordonate există următoarele corespondențe:

-

-

- _____

- _____

- _____

c. Expansiunea și contragerea

Având în vedere corespondența dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate, primele pot fi transformate în subordonate, iar cele din urmă în părți de propoziție corespunzătoare.

Transformarea părților de propoziție în propoziții subordonate corespunzătoare se numește _____. În procesul de expansiune apar un predicat (pentru că apare o propoziție) și un element subordonator. Predicativizarea (aparitia predicatului) se realizează prin următoarele procedee:

- _____

Nu poate veni. Nu poate1/ să vină.2/
Ce nu poate? Cd Ce nu poate? CD

• _____

Omul cinstit nu minte. Omul1/ care este cinstit2/ nu minte.1/
Care om? atr. Care om? AT

• _____

Trenul circulă fără oprire. Trenul circulă1/ fără să oprească.2/
Cum circulă? Ccm Cum circulă? CM (subord. modală)

• _____

Învață ca și tine. Învață1/ cum înveți și tu.2/
Cum învață? Ccm Cum învață? CM (subordonată modală)
Transformarea (restrângerea) propozițiilor subordonate în părțile de propoziție corespunzătoare se numește _____ *. În procesul de contragere dispar predicatul și elementul subordonator, deoarece dispare propoziția subordonată. Principalele procedee de depredicativizare sunt:*

• _____

Când se plimba prin parc,1/ s-a întâlnit cu colegii.2/
CT Când s-a întâlnit?
Plimbându-se prin parc, s-a întâlnit cu colegii.
Cct Când s-a întâlnit?

• _____

Omul1/ care este cinstit2/ este apreciat.1/ Omul cinstit este apreciat.
Care om? AT Care om? atr.

• _____

S-a trezit1/ când a răsărit soarele.2/ S-a trezit la răsăritul soarelui.
Când s-a trezit? CT Când s-a trezit? Cct
Ea este o fată1/ care ascultă.2/ Ea este o fată ascultătoare.
Ce fel de fată? AT Ce fel de fată? atr.
El vorbește1/ cum vorbesc oltenii.2/ El vorbește oltenește.
Cum vorbește? CM Cum vorbește? Ccm

• _____

El desenează1/ cum desenează și celălalt.2/ El desenează ca și celălalt.
Cum desenează? CM Cum desenează? Ccm

5. SUBIECTUL (sb.)

DEFINIȚIE

Sb.este _____

Întrebări _____

FELURILE SB.

criteriul: raportul dintre aspectul gramatical și cel logic

- Subiect gramatical și logic în același timp:

ex: _____

- Subiect logic diferit de subiect gramatical:
 - cu verb la diateza pasivă

Ex: _____

- cu verb reflexiv ca formă, dar pasiv ca înțeles.

Ex: _____

- cu un verb la supin

Ex: _____

- cu un participiu adjectival cu valoare pasivă:

ex: _____

criteriul care se referă la modul de exprimare a sb.

- Subiect exprimat.

Ex: _____

- Subiect neexprimat.

inclus (pers. I,II,sg, pl.)

Ex: _____

subînțeleles (pers III,sg.,pl.)

Ex: _____

- sb. nedeterminat, în prop. I

Ex: _____

- sb. inexprimabil (Zero)

Ex: _____

după structură:

- simplu:

Ex: _____

- multiplu:

Ex: _____

- sb. anticipat sau reluat:

Ex: _____

- sb. dezvoltat : ex. construcții infinitivale:

Ex: _____

- sb. Complex: (alcătuit dintr-o parte de vorbire cu sens lexical suficient, precedată de un adverb de mod, de precizare, de întărire etc.).

Ex: _____

CAZURILE SUBIECTULUI

Andrei este în clasa a IV-a _____

Cine este la ușă? _____

Care este vinovat? _____

Ce se aude? _____

Ai casei au plecat în parc. _____

Am angajat pe fata /**cui** a meritat. _____

Ei dau note mari/ **cui** merită. _____

Am transmis felicitări / **oricui** a răspuns la telefon. _____

Cu toții au plecat la bibliotecă. Au mai rămas **dintre concurenți**. _____

Lecția este înțeleasă / **de cine** se pregătește serios. _____

EXPRIMAREA

Ex: Au mai plecat **dintre meseni**.

Floarea-soarelui înflorit.

Ai Popeștilor au adus flori.

Ex: **El** e băiat serios.

Al meu e cel mai corect.

Acela nu e colegul meu.

Ai lor au venit deja.

Ex: **Trei** au luat premiul.

Niciunul nu e absent.

Tustrei vor pleca la mare.

Ex: **A învăța** este datoria ta.

De învățat este mai ușor.

De dat cu sapa e greu.

Se aude **lătrând** în curte.

Ex: Se aude **cip-cip** la geam.

Ex: **Bogatul** nu crede săracului.

Eul său e de nepătruns.

Oful tău este / să nu ai emoții.

Ex: **Cel cu judecată** e apreciat.

Cei cu scaun la cap se comportă civilizată.

Ex: „A” este interjecție.

„**Noapte de vară**” este titlul unei poezii.

DEZVOLTARE/CONTRAGERE

Ana spune adevărul _____ / spune adevărul.

Cine este harnic / va reuși în viață. _____ va reuși.

TOPICA SUBIECTULUI

Subiectul are topică _____

Mama și tata sunt cele mai scumpe ființe din lume.

Cele mai scumpe ființe din lume sunt **mama și tata**.

PUNCTUAȚIA SB.

Ex: Elevul învață. Elevul este bun. Elevul bun este serios.

Ex: Alin, **vecinul nostru**, este medic

Părinții mei, **așa cum sunt toți părinții**, mă susțin mereu.

Ex: Florile, ofilite, se aruncă. (se aruncă din cauză că sunt ofilite)

Grădina, semănată de nespecialiști, n-a rodit.

6. PREDICATUL

DEFINIȚIE

Predicatul este _____

Întrebări:

FELURILE PREDICATULUI

I. _____

II. _____

PREDICATUL VERBAL SIMPLU (p.v.s)

DEFINIȚIE

P.v.s.este _____

Întrebări : _____

EXPRIMAREA p.v.s.

Ex.: Elevii **merg** la școală. _____

Du-te mai repede! _____

Mihai **a fost lăudat** de diriginte. _____

N.B. *Predicatul poate fi exprimat și printr-un verb la un mod nepredicativ (nepersonal) – infinitiv sau supin - cu valoare imperativă; gerunziu (când are subiect separat sau arată 2 acțiuni care nu sunt legate, adică are valoare independentă)*

Ex.: **A nu se staționa** sub macara!

De revăzut rezolvarea exercițiului!

Studentii învață **vorbind** (și vorbesc). (valoare independentă).

El merge **șchiopătând** (dacă încetează să meargă nu mai șchiopătează)
(valoare dependentă).

Ex.: **Și-a dat seama** de cele întâmplate.

N.B. *Pronumele personal cu valoare neutră face parte din locuțiune și, implicit, din predicat.*

A luat-o la sănătoasa!

Ex.: **Hai** la școală!

Na, iată, iaca, haide, hăis, cea, bravo, nani, poftim, ștobâlc, gogâlt- gogâlt...

Ex: **Desigur** / că vine.

Vine, /poate,/ și el.

Firește, desigur, bineînțeles, pesemne, negreșit

Ex: **Fără îndoială** / că știu.

De bună seamă, fără doar și poate, cu siguranță, înrt-adevăr.

PREDICATUL VERBAL COMPUS (p.v.c.) este alcătuit

Predicatul verbal compus poate fi: bimembru și trimembru.

Predicatul verbal compus bimembru poate fi alcătuit

din

p.v.c. bimembru (p.v.c.b.) cu sens modal este alcătuit

Verbele semiauxiliare modale pot arăta:

- _____
- _____
- _____

B) p.v.c. bimembru cu sens aspectual este alcătuit _____

Verbele semiauxiliare aspectuale indică:

- începutul desfășurării acțiunii (incoative): _____

- continuarea desfășurării acțiunii (durative):

- terminarea desfășurării acțiunii (finitive):

pvc trimembru (p.v.c.t.) este alcătuit din trei elemente componente _____

PREDICATUL NOMINAL (p.n)

DEFINIȚIE:

p.n. _____

Întrebările:

Predicatul nominal este alcătuit din:

Verbele copulative

sunt: _____

El este elev.

S+vb.cop.+n.p.

Verbele copulative sunt: *a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a rămâne, a părea, a însemna, a se naște, a se preface, a se numi, a se chema etc.*

Numele predicativ

este _____

El este de câteva feluri:

- **simplu**, când este exprimat printr-o singură parte de vorbire:

Ex: _____

- **multiplu**:

Ex: _____

- **Complet**:

Ex: _____

- **incomplet**:

Ex: _____

• **dezvoltat**

Ex: _____

N.P se exprimă prin:

❖ _____

Ex.: El este **elev**. _____

Cărțile sunt **ale lui Mihai**. _____

Ei au fost **împotriva măsurilor** adoptate. _____

Florile sunt **pentru mama**. _____

Lucrarea a fost **conform planului**. _____

❖ _____

Ex.: Marin este **cel mai silitor**.

❖ _____

Ex.: Prietenul meu este **acesta**. _____

Meritele sunt **ale tuturor** _____

Toți au fost **contra lor**. _____

Cărțile nu sunt **pentru niciunul** dintre voi. _____

Și el este **asemenea lor**. _____

N.B. Pronumele personale pot fi și în D. posesiv precedate de prepoziție cu regim de G.:

Ei au fost împotriva-**ți**.

❖ _____

Toți au fost **împotriva ta**.

❖ _____

Ex.: El este **al doilea**. _____

Propunerea este **a celor doi**. _____

Am fost **împotriva amândurora**. _____

Diploma este **pentru primul** dintre câștigători. _____

Și tu ești **aidoma celor doi**. _____

❖ _____

Ex: Datoria noastră este **de a învăța**. _____

Poezia este **de memorat**. _____

Câmpia este **înverzită**. _____

Rana era **sângerândă**. _____

❖ _____

Ex.: El este **altfel**. _____
Este **cu neputință** să ajungem acolo. _____

Este **vai** de el.

N.B. Numele predicativ mai poate fi exprimat și prin locuțiuni corespunzătoare unora dintre părțile de vorbire menționate sau prin părți de vorbire substantivizate.

Asta înseamnă **nebăgare de seamă**. -- _____

Obiectul acesta este **cel mai de preț**. _____

El a devenit **nu știu ce** pe la o întreprindere. _____

Este **cu neputință** să faci un asemenea lucru. _____

Ei sunt **harnicii** despre care ți-am vorbit. _____

Acesta este **un bine** pe care i-l pot face. _____

- *Există situații când verbul copulativ sau numele predicativ se poate subînțelege:*

Harnici sunt băieții, dar mai harnice, fetele.

- *Verbul copulativ nu trebuie subînțeles pe lângă fiecare parte componentă a numelui predicativ multiplu, deoarece acesta identifică sau califică același subiect.*

DEZVOLTARE / CONTRAGERE.

Numele predicativ se dezvoltă în propoziție predicativă PR, iar PR se contrage în nume predicativ.

Ex: Copilul **pare bolnav** n.p.

Ex: Copilul **pare** / _____ PR.

Ex: Mama **înseamnă /că este aer pentru copil**. PR.

Ex: Mama **înseamnă** _____ n.p. pentru copil.

TOPICA

Ex: Copiii **vin** la școală.

Vin copiii la școală.

Numele predicativ stă

Ex: Acești oameni sunt **vrednici**.

Vrednici sunt acești oameni.

Tot înaintea verbului copulativ stă și atunci

Ex: Cine sunt ei?

Nu ne-ai spus/ cine sunt ei./

Numele predicativ stă după verbul copulativ când,

Ex: A învăța înseamnă **a munci**.

Curățenia este **mama** sănătății.

N.B. Uneori, între părțile componente ale unui predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală sau între verbul copulativ și numele predicativ se pot intercala alte părți de propoziție:

Ex: Mai **țin** apoi **mint**e că tu n-ai fost acolo.

Să fie el **sănătos**...

Intercalări de cuvinte pot avea loc și între părțile numelui predicativ multiplu:

Ex: Asta înseamnă **muncă** permanentă, **efort** susținut și **tenacitate**.

PUNCTUAȚIA

Ex: Tata **citește** ziarul.

N.B. Dacă între predicat și subiect se intercalează un complement circumstanțial și subiectul se află înaintea predicatului sau dacă se intercalează o apozitie, o propoziție incidentă sau un grup de propoziții, aceste unități sintactice de izolează între virgule:

Ex: Povestea plină de mister[,] în mijlocul codrului[,] aduce înfiorări pe chipurile lor.

Mihai[,] colegul meu[,] este fruntaș.

Mihai[,] dacă-l întrebi[,] va răspunde.

Virgula se folosește între numele predicativ și subiect pentru a marca lipsa verbului copulativ

Ex: Băiatul [,] o minune de copil!

Între verbul copulativ și numele predicativ se poate folosi virgula dacă între acestea se intercalează părți de propoziție, o propoziție sau o frază:

Ex: Este [,] acum[,] mai convingător decât altădată.

Fii [,] i-am zis [,] mai prudent.

- *Părțile componente ale numelui predicativ multiplu se despart prin virgulă când*
-
-
-

- Ex: Este harnic[,] silitor și disciplinat.
Este spătos[,] dar nu prea înalt.
Este ori nepriceput[,] ori incompetent.
Este și harnic[,] și inteligent.

N.B. Predicatul verbal - nominal este alcătuit din

p.v.n. constituie o unitate lexico-semantică și funcțională, care se caracterizează prin următoarele trăsături:

Deosebim două tipuri semantico- structurale de PVN: tipul I și tipul II:

- Predicatul verbal – nominal de tipul I.

De tipul I sunt predicatul verbal – nominale ce au în componența lor un verb semiauxiliar modal: PVN = verb semiauxiliar modal + verb de legătură + nume predicativ:

Ex:

- Predicatul verbal-nominal de tipul II.

De tipul II sunt PVN care au în componența lor un verb semiauxiliar de aspect, care indică începutul, continuarea sau sfârșitul existenței unor situații, calități, stări etc. ale subiectului, care se conțin în partea a doua a predicatului verbal- nominal:

Ex:

7. ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR (e.p.s.)

e.p.s.

este _____

I. conform naturii morfologice a mijloacelor de exprimare deosebim:

- e.p.s cu regent nominal:

- e.p.s cu regent verbal:

II. conform structurii mijloacelor de exprimare e.p.s poate fi :

- simplu

- dezvoltat

- multiplu

TOPICA

De obicei stă după termenul regent.

Ex: _____

PUNCTUAȚIA

Nu se izolează de termenul regent, dacă nu apare o intercalare.

Ex: _____

8. ATRIBUTUL (atr.)

DEFINIȚIE

Atributul este

Întrebările:

TIPOLOGIA ATRIBUTULUI

După forma lor atributele se clasifică în:

- **Simplu** (parte de vorbire cu sens lexical suficient, însoțită sau nu de prepoziție)

Ex:

- **Complex** (o parte de vorbire cu sens lexical suficient, precedată de un adverb de mod, de precizare, de întărire, de exclusivitate sau de aproximație:
-
-

Ex:

- **Multiplu** (două sau mai multe părți de vorbire cu sens lexical suficient, aflate în raport de coordonare:
-
-

Ex:

- **Dezvoltat:**
-

Ex:

După caracterul legăturii gramaticale dintre atribut și cuvântul determinat:

- **Atributul acordat se acordă în gen, număr și caz cu cuvântul determinat.**

Atributul acordat se exprimă prin:

- adjective:

ex:

- participii adjectivizate:

ex:

- pronume cu valoare adjectivală:

ex: _____

- gerunzii adjectivizate:

ex: _____

- numerale:

ex: _____

- **Atributul neacordat nu se acordă în gen, număr și caz cu elementul determinat.**

El se leagă de cuvântul regent prin recțiune sau aderare.

Atributul neacordat se exprimă prin:

- substantive:

ex: _____

- infinitive cu prepoziția de:

ex: _____

- supine

ex: _____

- adverbe

ex: _____

După valoarea părții de vorbire prin care se exprimă:

- Atribut substantival _____
- Atribut pronominal _____
- Atribut verbal _____
- Atribut adverbial _____
- Atribut interjecțional _____

EXPRIMAREA ATRIBUTULUI

Atributul adjectival se exprimă prin:

❖ _____

Ex: Studentul harnic învață.

Ex: Cărțile mele sunt noi.

El însuși a fost acolo.

Toți copiii sunt acolo.

Ex: Doi studenți merg la bibliotecă.

Al treilea elev citește.

Ex: Cartea citită mi-a plăcut.

Coșuri fumegânde se văd de departe.

N.B. Atributul adjectival se acordă întotdeauna în gen, număr și caz cu termenul regent.

Atributul substantival se exprimă:

Fără prepoziție sau locuțiune prepozițională.

Ex: Cartea elevului este îngrijită.

Cu prepoziție sau locuțiune prepozițională.

Ex: Bradul din fața casei e înalt.

Fără prepoziție sau locuțiune prepozițională

Ex: El este martor lui Ionescu.

N.B. Substantivul regent nu are articol hotărât.

Cu prepoziție sau locuțiune prepozițională

Ex: Curățenia grație mamei trebuie păstrată.

Ex: Compotul de vișine e delicios.

Plecarea înainte de masă l-a deranjat.

Ex: Bade Ioane!!!

Iscusite meștere!!!!

Atributul pronominal se exprimă:

Fără prepoziție sau locuțiune prepozițională.

Ex: Ceasul lui merge bine. _____

Cu prepoziție sau locuțiune prepozițională.

Ex: Recapitularea în folosul unora îi ajută pe toți. _____

Fără prepoziție sau locuțiune prepozițională.

Ex: El este frate aceluia. _____

Cu prepoziție sau locuțiune prepozițională.

Ex: Vindecarea datorită lor s-a produs rapid. _____

N.B. Substantivul regent nu are articol hotărât.

Ex: Tabloul de la ea este valoros. _____

Atributul verbal se exprimă:

Ex: Dorința de a învăța ne dă aripi. _____

Ex: Medici tratând bolnavii găsești peste tot. _____

Ex: Aparatul de ras e defect. _____

N.B. Verbele la participiu nu sunt atribute verbale, ci atribute adjectivale, deoarece se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat.

Atributul adverbial se exprimă:

Ex: Sportivii exersează mersul înapoi. _____

Ex: Tema de ieri a fost grea. _____

Ex: Plecarea pe nepusă masă ne-a surprins. _____

Atributul interjecțional se exprimă:

Ex: Doina face o cafea mmm!

DEZVOLTARE/ CONTRAGERE

Atributul se dezvoltă în propoziție atributivă, iar AT se contrage în atribut.

Ex: Studenții **sârguincioși** au succese frumoase.

Studenții _____ au succese frumoase.

Ex: Studentele care nu a fost atente nu au înțeles tema.

Studentele _____ nu au înțeles tema.

TOPICA ATRIBUTULUI

În topica normală, atributul este poziționat:

- **după regent dacă este exprimat prin:**

adjectiv calificativ _____

adjectiv pronominal de întărire _____

adjectiv pronominal posesiv _____

adjectiv pronominal demonstrativ _____

locuțiune adjectivală _____

- **înaintea regentului dacă este exprimat prin:**

numeral _____

adjectiv pronominal relativ _____

adjectiv pronominal demonstrativ _____

adjectiv pronominal nehotărât _____

adjectiv pronominal negativ _____

PUNCTUAȚIA

Ex: Copiii copiilor mei sunt drăgălași.

Examenul de duminică va fi greu.

Lauda de sine nu miroase a bine.

N.B. Există situații când atributul se separă obligatoriu de regenții săi:

- în astfel de situații se numește atribut circumstanțial izolat.

Ex.: Florile ofilite se aruncă (atr. Propriu-zis)

Florile / care sunt ofilite / se aruncă (atributivă)

Florile, ofilite, se aruncă (atr. circ. izolat)

Florile, care sunt ofilite, se aruncă. (atributivă circumstanțială)

- Se izolează un atribut circumstanțial adjectival, când e plasat înaintea cuvântului regent, păstrându-și forma gramaticală pe care o avea când stătea în locul lui obișnuit:

Ex: Deșteaptă, fata a replicat prompt. (Deșteapta fată a reacționat prompt).

- Atributul multiplu se separă grafic prin virgulă.

Ex: Studentul bun, harnic, respectuos este apreciat.

- Se izolează un atribut exprimat prin două adjective legate prin conjuncția *și* atunci când determină subiectul propoziției. Izolarea e obligatorie dacă subiectul e la forma hotărâtă. Dacă subiectul e la forma nehotărâtă, izolarea nu e obligatorie.

Ex: Un elev harnic și deștept muncește mult.

Ex: Soarele, rotund și palid, se vede printre nori.

Ex: Noi eram încântați de soarele rotund și palid.

- Se izolează orice atribut, indiferent de structura lui, dacă determină un nume propriu sau un pronume personal:

Ex: Ioana, emoționată, nu mai putea să asculte.

Ex: Ea, emoționată, nu mai putea asculta.

Ex: Noi, albi ca varul, n-am scos nici un cuvânt.

- Se izolează un atribut neacordat dezvoltat, când este distanțat de cuvântul regent:

Ex: Casa vecinei, cu ușile larg deschise, aștepta oaspeții.

- Se izolează un atribut neacordat dezvoltat, când nu e distanțat de cuvântul regent, dacă primește accent logic:

Ex: Copacul, cu ramurile dolidora de roadă, își aștepta culegătorii.

- Se izolează un atribut adjectival, când urmează după un atribut neacordat:

Ex: Țăranul purta o pălărie de paie, veche.

- Se izolează atributele legate prin conjuncții adversative:

Ex: Buturuga mică, dar periculoasă se vedea din casă.

- Atributul apozitional simplu, nume de profesii, funcții, ocupații și nume etnice se separă, chiar dacă nu este apozitie dezvoltată.

Ex: Georgescu, avocatul, este renumit.

Ex: Hagi, fotbalistul, este antrenor acum.

- Atributul apozitional dezvoltat se izolează.

Ex: Chișinăul, orașul plopilor, este scaldat de soare.

9. APOZIȚIA (apoz.)

Termenul la care se referă apozitia și al cărui conținut îl precizează poate fi:

- _____: Ion, vecinul de la parter, este un băiat bun.
- _____: E un copil liniștit, adică pașnic.
- _____: Primul, un tânăr înalt, m-a impresionat
- _____: Ea, o doamnă bine, nu-mi imaginam să procedeze astfel.
- _____: Părul îngrijit, adică pieptănat zilnic, își păstrează calitățile.
Casa făcută, adică construită de tata, este una veche deja.
- _____: Aici, în acest oraș, mi-am petrecut cei mai frumoși ani ai vieții.

CLASIFICARE DUPĂ STRUCTURA:

- simplă

- complexă:

- multiplă:

- dezvoltată:

DUPĂ NATURA MORFOLOGICĂ A EXPRESIEI SALE:

- Apozitie substantivală
- Apozitie adjectivală
- Apozitie numerală
- Apozitie pronominală
- Apozitie verbală
- Apozitie adverbială

EXPRIMAREA APOZIȚIEI

- Apoziția poate fi exprimată sau reprezentată prin :

Ex: Ion, contabilul, este fratele Mariei. _____

Pe Ion, grădinarul, l-am vizitat ieri. _____

I-am expediat o invitație lui Mihnea, matematicianului (matematicianul). _____

Ideea profesorului, domnului Teodorescu (dl. Teodorescu), a stârnit discuții în contradictoriu. _____

Locuiesc în casa unei rude, a unui unchi îndepărtat. _____
Ei, mamei, îi datora totul. _____
Copile, năzdrăvanule, unde te-ai ascuns? _____

❖ _____

Ex: Vecinii, sărmanii, au suferit mult din cauza lui. _____
A venit abătut, adică foarte supărat. _____

❖ _____

Ex: Ion și Maria, ambii, își rezolvă toate problemele în comun. _____
Studentul, al doilea, a răspuns excelent. _____

❖ _____

Ex: Colegii mei, aceștia, m-au susținut . _____
O prietenă, alta, mi-a propus să vin în oșpeție. _____

❖ _____

Ex: Citind toate operele, adică muncind mult, poți avea rezultate foarte bune. _____

Cartea citită, adică studiată din scoarță în scoarță, nu o va uita nicicând. _____

❖ _____

Ex: La Bălți, aici, , îmi fac studiile.

- Apoziția și baza pot aparține unor clase morfologice diferite:

_____ Ex: Ceilalți comercianți, al doilea și al treilea, se mulțumiră să încuviințeze ș.a.

N.B. Apoziția nu trebuie confundată cu atributul substantival în nominativ, de care se deosebește prin:

- **Apoziția întotdeauna se izolează de termenul reluat, explicat și precizat;**
- **Apoziția se caracterizează printr-o intonație specifică, printr-o pauză marcată cu ajutorul virgulei (a două puncte, a liniei de pauză sau paranteze);**
- **Legătura sa cu termenul reluat este slabă.**

TOPICA ȘI PUNCTUAȚIA

În gramatica de tip clasic se menționa că apoziția stă numai după termenul la care se referă, pe care îl reia și-l precizează. În gramatica modernă se vorbește despre apoziții antepuse și postpuse:

- **apoziiții la dreapta:** ex. *L-a revăzut pe Alex, prietenul meu.*
- **apoziiții la stânga (frontale):** au doar subiectul ca argument și rol sintactic și discursiv special: ex. : *Prieten de nădejde, Radu m-a ajutat.*

Apoziția se desparte întotdeauna prin virgulă - mai rar, linie de pauză sau două puncte. de termenul la care se referă.

10. COMPLEMENT DIRECT (c.d.)

c.d.

este _____

Întrebările: _____

REGENȚII COMPLEMENTULUI DIRECT

- Complementul direct poate fi regentat de:
 - *un verb tranzitiv (locuț. verbală tranz.) la diateza activă.*

Ex: _____

- *interjecție (cu valoare predicativă):*

Ex: _____

FELURILE COMPLEMENTULUI DIRECT

După formă:

- **Simplu:**

Ex. _____

- **multiplu:**

Ex: _____

- **dezvoltat :**

Ex: _____

După prezența unui pronume personal, formă neaccentuată:

- **Anticipat:**

• **Reluat:**

EXPRIMAREA

Ex: L-am văzut pe Dragoș la televizor. _____

Cosmin își iubește copiii. _____

Am văzut floarea-soarelui pe câmp. _____

I-am dat adresa mea. _____

Ex: Eu îl ajut pe el cu plăcere. _____

Eu îi iubesc pe ai mei. _____

Dan și Radu nu știu nimic. _____

Am văzut / ce ai scris. _____

Nu mi-ai spus / pe cine ai invitat. _____

Nimic/ din ceea ce știa /n-a povestit. _____

Ex: I-am invitat pe amândoi. _____

Tu i-ai văzut pe cei trei. _____

Eu l-am întrebat pe cel de-al doilea. _____

Ex: Eu am văzut binele pe care mi l-ai făcut. _____

Ele cunoșteau oful tău. _____

Voi ați luat zecele meritat. _____

Ex: Ei știau a învârti hora. _____

Marcel a terminat de mâncat. _____

Am avut de scris trei exerciții. _____

Am auzit cântând. _____

Am simțit mirosind a fân proaspăt. _____

Ex: El știe grecește. Ele vorbesc nemțește. Eu am învățat rusește. / El a plătit nemțește. – c.c.m.

DEZVOLTARE / CONTRAGERE

El n-are de ce pleca. _____ El nu putea

El n-are/ _____ El nu putea / să urce muntele.

TOPICA

C.D. are topică liberă.

Ex: _____

N.B. Când apare acuzativul persoanei, fără prepoziția pe, topica este fixă.

Ex: _____

PUNCTUAȚIA

C. d. nu se izolează de regent dacă stă imediat după el.

Ex: _____

C. d., după regent, nu se separă decât într-o intercalare.

Ex: _____

11. COMPLEMENT INDIRECT (c.i)

C.i.

este _____

Întrebările: _____

REGENȚII COMPLEMENTULUI INDIRECT

Un complement indirect poate avea regenți, în principiu:

- verbe

Ex: _____

N.B. Uneori complementul indirect în Dativ (cui?) poate determina un verb eliptic, subînțeles din context:

Ex: *Salutări tuturor!; Cinste frunțașilor în muncă!; Succes studenților! Patriei – dragostea noastră eternă!*

- Adjective

Ex: _____

N.B. Adjectivele sunt neologice: *accesibil, adecvat, aferent, analog, anterior, fatal, favorabil, indispensabil, inerent, loial, necesar, propriu, util* etc. Au însă regim de dativ și unele adjective mai vechi: *binevoitor, dator, drag, familiar, firesc, potrivit* etc.

- Adverbe:

Ex: _____

- Interjecții

Ex: _____

FELURILE COMPLEMENTULUI INDIRECT:

- Simplu:

Ex: _____

- Multiplu:

Ex: _____

- Dezvoltat:

Ex: _____

- Anticipat /reluat:

Ex: _____

EXPRIMAREA

Complementul indirect se exprimă:

❖ _____

Ex: Noi îi telefonam profesorului. _____

Voi îi mulțumiți lui. _____

Eu telefonez la trei, celor trei, amândurora, celui de-al doilea. _____

Profesorul nu-i telefonează unui impertinent, unui oarecare, unui temeri cine, unui cine știe cine. _____

❖ _____

Ex: Câinele s-a năpustit asupra lui Radu, asupra copiilor, asupra pungii cu carne.

Hoțul s-a năpustit asupra lui, asupra unora, asupra fiecăruia. _____

Câinii s-au năpusti asupra la trei, asupra celor trei, asupra ambilor. _____

Ex: Ei s-au săturat a colinda prin țară. _____
Ei s-au plictisit a privi televizorul. _____
V-ați săturat de bătut mingea? _____
Nu mă plictisesc de privit filme. _____
Voi vă plictisiți stând degeaba. _____

Ex: Din galben s-a făcut roșu.
Din leneș și impertinent a devenit harnic și respectuos.

DEZVOLTARE / CONTRAGERE

El se teme de câine./ El se teme /

Ei s-au săturat / să colinde. Ei s-au săturat

TOPICA

c.i. are, în general, topică liberă.

N.B. Un alt fel de c.i. în G. Este atunci când are element regent un adjectiv și, în acest caz, topica este fixă. Rețineți aceste exemple:

Ex: Nadia este deținătoare a medaliilor.

Echipa Moldovei este câștigătoare a campionatului.

Oxigenul e vital omului.

PUNCTUAȚIA

C.i. _____

Ex: Noi ne bazăm pe părinți.

Dar: Noi ne bazam, firește, pe părinți.

12. COMPLEMENTUL DE AGENT (c.ag.)

c.ag. este _____

Întrebările: _____

ELEMENTELE REGENTE

- Verb la diateza pasivă:

Ex: _____

- Participiu cu valoare pasivă:

Ex: _____

- Diateza reflexiv-pasivă:

Ex: _____

FELURILE COMPLEMENTULUI DE AGENT:

- Simplu

Ex: _____

- Multiplu:

Ex: _____

- Dezvoltat

Ex: _____

EXPRIMAREA

❖ _____

Ex: Tema e scrisă de Corina, de elevi.

❖ _____

Ex: Noi am fost așteptați de el, de aceiași, de alții.

Ex: Elena a fost feliçitată de cei trei, de amândoi, de cel de-al șaselea.

Ex: Tu ai fost ajutată de cel cu suflet, de un oarecare, de leneșul clasei.

DEZVOLTARE / CONTRAGERE

Cartea a fost citită de cei interesați. - Cartea a fost citită / _____

Codul a fost descifrat / de cine se pricepe / - Codul a fost descifrat _____

TOPICA

c.ag. are topică liberă, dar de preferat e poziția după regent.

Ex: În viață n-am fost înconjurat numai de cei cu caracter.

Numai de cei cu caracter, n-am fost înconjurat în viață.

PUNCTUAȚIA

C.ag. nu se desparte de elementul regent.

Se desparte dacă apare o intercalare.

Ex: _____

13. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC (c.c.l.)

C.c.l. este

Întrebări:

FELURILE c.c.l.

- simplu:

Ex:

- multiplu:

Ex:

- Dezvoltat:

Ex:

ELEMENTELE REGENTE

- Verbe:

Ex:

- Interjecții predicative:

Ex:

EXPRIMAREA

Ex: Mașina a parcurs 10
km.

Eu locuiesc peste drum de parc.

Studentele vin de la bibliotecă.

Ex: În centrul Chişinăului este o statuie. _____
S-au aşezat înaintea maşinii. _____

❖ _____

Ex: Stai locului! _____
Aşterne-te drumului! _____
Duceţi-l naibii de aici! _____

❖ _____

Ex: Adi stă la dreapta aceluia bătrân. _____

❖ _____

Ex: Am fost pe la ai mei. _____
Eu nu mă duc pe la nimeni. _____
Dincolo de voi stă colega mea de liceu. _____
În faţa cui ai stat ? _____

❖ _____

Ex: Ieri am fost în vizită la amândoi. _____

❖ _____

Ei s-au întors de la pescuit. _____

❖ _____

Ex: Stai aici, nu acolo! _____
Ion a sădit copaci din loc în loc. _____
Oriunde mergi, /întâlneşti oameni buni. _____
S-a dus cine ştie unde ... _____

De aici până acolo, de sus până jos. _____
Noi locuim între centru şi parc. (c.c.l. neanalizabil) _____

❖ _____

Ex: Unde te duci? _____
Am văzut/ încotro a zburat avionul. _____
Până unde merge tramvaiul? _____
❖ _____

Ex: Nu știm/cât a parcurs.

DEZVOLTARE /CONTRAGERE

Ei merg la pădure. – ei merg _____

Ei merg / unde trăiesc ai mei. _____

TOPICA

C.c.l. are topică liberă

Ex:

PUNCTUAȚIA

- _____

Mie îmi place / să trăiesc în țara mea. (c.c.l. dezvoltat analizabil)

Mie îmi place / să trăiesc, bineînțeles, în țara mea.

- _____

În satul copilăriei, am trăit clipe minunate.

De la etajul patru, inundația a ajuns la parter. (c.c.l. dezvoltat analizabil).

14. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP

c.c.t. este

Întrebări: _____

FELURILE c.c.t.

- Simplu:

Ex: _____

- Multiplu:

Ex: _____

- Dezvoltat:

Ex: _____

ELEMENTELE REGENTE

- Verbe:

Ex: _____

- Interjecții:

Ex: _____

EXPRIMAREA

Ex: Ei au mers două ore pe jos. _____

La masă, au discutat numai despre examene. _____

N-am să te vad până la vară. _____

❖ _____

Ex: În decurs de secole, oamenii au evoluat. _____
El va sta aici timp de șase ani. _____

❖ _____

Ex: În preajma examenelor, învățați! _____
Pe vremea bunicii, era altă modă. _____

❖ _____

Ex: Odată cu tine, voi intra și eu. _____
Am dat interviul după d-lui. _____
A întrebat / odată cu cine ai plecat. _____

❖ _____

Ex: Pe vremea lor nu erau calculatoare. _____
Am auzit / pe vremea cui nu erau brichete. _____

❖ _____

Ex: După zecele tău, au urmat și alte note bune. _____
Odată cu leneșul clasei, au plecat și ceilalți. _____

❖ _____

Ex: Odată cu cei trei, a venit și el. _____
Ei au ieșit după cel de-al doilea. _____

❖ _____

Ex: O cunosc de mică. _____
De tânăr știa/ să danseze. _____

❖ _____

Ex: Iulia se trezește devreme. _____
Mă gândesc la voi zi de zi și ceas de ceas. _____
Cândva o să afli adevărul. _____

Cine știe când îmi va telefona. _____
Știu /când vei sosi. _____
Nu știm/cât a durat examenul. _____

DEZVOLTARE/CONTRAGERE

Înainte de a scrie,/ învățăm. _____

Până va veni trenul, am luat un pepsi. _____

TOPICA

C.c.t. are topică liberă.

Ex: _____

PUNCTUAȚIA

- Dacă stă imediat după regent nu se izolează, doar în cazul când apare o intercalare.

Ex: _____

- Dacă stă înaintea regentului se separă.

Ex: _____

N.B. Nu se izolează în prepoziția regentului c.c.t. exprimat prin adjectiv cu prepoziție, adverbe sau locuțiuni adverbiale.

Ex: _____

15. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD (c.c.m.)

c.c. m. este

Întrebări:

FELURILE c.c.m.

- Simplu:

Ex: _____

- Multiplu:

Ex: _____

- Dezvoltat:

Ex: _____

REGENȚII

- Un verb sau o locuțiune verbală:

Ex: _____

- Un adjectiv:

Ex: _____

N.B. Apariția circumstanțialului de mod în grupul adjectival e rară și restrânsă la forme elaborate ale stilului cult. Ex. *formulări indirect absurde, om gratuit antipatic.*

- interjecție:

Ex: _____

EXPRIMAREA

- c.c.m. propriu-zis:

Ex: El a plătit **cinci sute de mii de lei** pentru mașină. (c.c.m.dezv.) _____
Studentii se pregătesc cu plăcere pentru ore. _____

Ex: Vilele au fost ridicate conform proiectului. _____
Potrivit orarului, mergem la universitate cu noaptea în cap. _____

Ex: Sportivul înotă contra fluxului. _____
Reacționează împotriva așteptărilor. _____

Ex: Totdeauna se întâlneau nas în nas. _____
Nu e recomandabil / să stăm picior peste picior. _____

Ex: Se bârfesc unii pe alții. _____
Se critică unul pe celălalt. _____

Ex: Trebuie / să învățăm înzecat. _____
Am revăzut a treia oară teoria. _____

Ex: Au ieșit glonț pe ușă.

Ex: Va rezolva el cumva. _____

Ele au înțeles totalmente. _____

O știe pe de rost. _____

Cât am suferit? _____

Ce frumoasă e casa. (Cât de frumoasă). _____

- c.c.m. comparativ:

Ex: Cosmin e mai puternic decât Ion.

Ex: La Chișinău e mai cald comparativ cu Bălțul.

Ex: Ei au procedat asemenea părinților.

Ex: Zecele e mai bun decât optul.

N-am procedat aidoma unui te miri cine.

Asemenea celui cu judecată / e bine / să ne gândim de trei ori.

Ex: El e la fel de generos ca tine.

Decât cine ești mai înalt?

Ex: Copiii sunt buni aidoma-ți.

Fata este serioasă asemenea lor.

Ex: Noi suntem mai buni decât cei doi.

În comparație cu cel de-al doilea, tu ai știut.

- *c.c.m. de măsură:*

Ex: Vila este înaltă de cinci metri.

Temperatura a urcat până la 22 C.

- *c.c.m. se mai exprimă prin:*

Ex: El a călătorit fără a lua bilet.

El a plecat fără a-și lua la revedere.

S-a făcut bine fără a fi operat.

A învăța e mai ușor decât a da cu sapa.

Ex: De copiat e mai ușor decât de învățat.

Ex: El vine șchiopătând.

A adormit gândindu-se la el.

Ex: Spune-mi deschis/ce ai pățit.

N.B. Deslușit, lămurit, răstit, răgușit, răspicat, șoptit.

DEZVOLTARE/CONTRAGERE

Ei s-au înțeles fără a se certa. Ei s-au înțeles _____

El este mai înalt /decât sunt eu _____

TOPICA

C.c.m. stă, de regulă, după regent.

Ex: _____

Uneori are topică liberă.

Ex: _____

PUNCTUAȚIA

Nu se desparte dacă este imediat după regent, doar atunci când apare o intercalare sau stă înaintea regentului.

Ex: _____

15. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ (c.c.cz.)

c.c.cz.este

N.B. C.c.cz. relevă cauza unui efect negativ:

Ex: Câinele a murit de foame. S-a îngălbenit de ciudă.

Sau arată cauza unui efect pozitiv.

Ex: Noi am reușit datorită muncii. Datorită efortului depus, vei avea succes.

Întrebări:

FELURILE C.C.CZ.:

- Simplu:

Ex: _____

- Multiplu:

Ex: _____

- Dezvoltat:

Ex: _____

REGENȚII

- Un verb sau o locuțiune verbală:

Ex: _____

- interjecție:

Ex: _____

EXPRIMAREA

Ex: Din cauza colegului, ai fost pedepsit și tu.

Ex: Datorită ei, v-ați recuperat cărțile.

Ex: Din pricina alor tăi, nu putem pleca.

Ex: Am căpătat curaj datorită ei.

Ex: Datorită primului, ai reușit.

Din cauza celor doi, au fost pedepsiți și alții.

Ex: Datorită zecelui primit, ți-au ridicat media.

Nu mă simt bine din cauza ofului tău.

Ex: N-o să moară el din aceasta.

A fost certat pentru aceea.

Ex: Neobservând greșeala, n-a mai corectat-o.

Luând-o la sănătoasă, a scăpat de hoți.

Ex: De aceea n-a venit la școală. (de aceasta, pentru aceasta, pentru asta, pentru aia, de-aia).

Ex: Pentru ce nu răspunzi la telefon.

De ce n-ai scris tema.

DEZVOLTARE/CONTRAGERE.

A căzut din cauza poleiului. A căzut

/ _____

Ei vor reuși,/ deoarece sunt harnici - Ei vor reuși

TOPICA

c.c.cz. _____

Din cauza cui n-ai plecat?

PUNCTUAȚIA

În general, c.c.cz. se separă prin virgulă dacă e precedat de locuțiunea prepozițională: **din cauza, din pricina, sau prepoziția datorită**, atunci când se află în prepoziția regentului.

Ex: _____

Se separă obligatoriu c.c.cz. exprimat prin **gerunziu, sau construcție gerunzială** cu funcție de c.c.cz. simplu sau dezvoltat.

Ex: _____

16. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP (FINAL) (c.c.s.)

c.c.s. este _____

N.B. c.c.s. arată scopul unui efect favorabil: Elevii se pregătesc pentru concurs.

c.c.s. arată și scopul unui efect nefavorabil: Dinadins a spus secretul.

Întrebări:

FELURILE c.c.s.

- simplu:

- Multiplu:

- dezvoltat:

REGENȚII

Elemente regente pentru un circumstanțial de scop pot fi:

- un verb sau o locuțiune verbală:

Ex: _____

- interjecție:

Ex: _____

EXPRIMAREA

❖ _____

Ex: Ei au plecat la cumpărături.

Elevii se pregătesc pentru concurs.

❖ _____

Ex: S-a pregătit mult în vederea examenului.
Recapitularea se face în folosul elevilor.
A rezolvat totul în detrementul vecinului său.
Mărturia a fost pusă în favoarea colegului.

Ex: În favoarea lui am spus adevărul.

Ex: În folosul celor trei a depus mărturie.

Ex: În favoarea unui ipocrit eu nu depun mărturie.

Ex: Voi v-ați pregătit bine pentru a reuși.

Ex: Ion a dus vitele la păscut.
Acest bătrân umblă după cerșit.
Ei s-au pregătit de pescuit.

Ex: Intenționat nu mi-a spus.

Înadins apasă pe buton.

Ex: Într-adins te înnebunește cu telegramele.

Dintr-adins te supără.

Ex: De aceea se pregătește.

De-aia ți-a adus flori.

De asta a ajuns la timp,/ ca să te ajute.

DEZVOLTARE/CONTRAGERE

Ei se duc la discotecă pentru a dansa. Ei se duc la discotecă /

Elevii se pregătesc /ca să concureze. Elevii se pregătesc _____

TOPICA

c.c.s. are topică liberă, chiar dacă este exprimat prin locuțiune adverbială, corelativă unei CS.

De aceea se pregătește insistent, / ca să aibă note mari.

Ca să abă note mari, de aceea se pregătește insistent.

PUNCTUAȚIA

c.c.s., aflat imediat după regent nu se izolează decât într-o intercalare.

Ex:

c.c.s. când se află în prepoziția regentului se separă facultativ.

Ex:

17. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL (c.c.cd.)

c.c.cd.este _____

Întrebări: _____

FELURILE c.c.cd.

- Simplu:

- Multiplu:

- Dezvoltat:

REGENȚII

Elemente regente pentru un circumstanțial condițional pot fi:

- un verb sau o locuțiune verbală:

Ex: _____

- O interjecție:

Ex: _____

EXPRIMARE

Un circumstanțial condițional poate fi exprimat prin:

❖ _____

Ex: În condițiile legislației în vigoare, vânzarea lor ar presupune organizarea licitației.

Fără învățătură, nu vei reuși. _____

În caz de ploaie, nu vom pleca nicăieri. _____

În cazul nerespectării regimului, veți fi amendat. _____

Ex: Neputând să te ajungă, crezi c-or să te admire? (M. Eminescu);

Citind mult, vei învăța multe.

Numai revăzând cele citite, aş putea să mă pronunţ.

Ex: Invitat, ar fi venit și el.

Ex: A trebuit să fug, altminteri [dacă nu fugeam], muream înjunghiat. (O. Paler);

Să vină mâine la seminar, în caz contrar, nu va fi admisă la examen.

DEZVOLTARE/CONTRAGERE

Fără muncă asiduă zilnic, nu ai șanse mari la victorie./

Fără să înveți, nu vei reuși./

TOPICA

Circumstanțialul condițional are topică, în general, liberă față de regent. De obicei, stă înaintea termenului regent, dar poate sta și după acesta. Poate fi intercalat:

Ex: Eu, în locul lui, aş fi plecat.

PUNCTUAȚIA

Când este așezat la începutul comunicării, de obicei se desparte prin virgule:

Ex: _____

Când este așezat după termenul regent, nu se desparte prin virgulă:

Ex: _____

Când este așezat între subiect și predicat, subiectul fiind antepus predicatului, se izolează:

Ex: _____

18. COMPLEMENTUL CIRCUMSTAŢIAL CONSECUTIV (c.c.ct.)

c.c.ct.este _____

Întrebări: _____

FELURILE

- Simplu _____

- Multiplu _____

- Dezvoltat _____

REGENŢII

Termenul regent al complementului circumstaŢial consecutiv poate fi:

- un verb:

Ex: _____

EXPRIMARE

Un circumstaŢial consecutiv poate fi exprimat prin:

❖ _____

Ex: Spre marea uimire a mamei, am susŢinut toate examenele cu brio.

O iubeşte la disperare.

Lucrează împreună de-o frumuseţe.

❖ _____

Ex: E suficient de inteligent pentru a înŢelege. _____

S-a schimbat de nerecunoscut. _____

Este norocos de invidiat. _____

Ex: Cânta de-a mai mare dragul.

DEZVOLTARE/CONTRAGERE

Mănâncă de speriat./_____

M-a emoționat încât am plâns./_____

TOPICA

C.ct. stă întotdeauna după cuvântul pe care îl determină.

Poate sta, rareori, și înaintea termenului regent, reluându-se printr-un corelativ:

Ex: De mai mare minunea, așa a învățat.

PUNCTUAȚIE

C.c.ct. nu se desparte prin virgulă de termenul regent când stă imediat după acesta. Când este așezat înaintea termenului regent, sau în poziție intercalată, se desparte prin virgule.

Ex: _____

19. CIRCUMSTANȚIALUL CONCESIV (c.c.cn.)

c.c.cn. este

Întrebări: _____

FELURILE

- Simplu _____

- Multiplu _____

- Dezvoltat _____

REGENȚII

Elemente regente pentru un circumstanțial concesiv pot fi:

- Verb:

Ex: _____

- Locuțiune verbală:

Ex: _____

EXPRIMARE

Un circumstanțial concesiv poate fi exprimat prin:

❖ _____

Ex: Și fără prea mari eforturi, reușeai.

Cu toată osteneala mea, nu l-am putut salva.

❖ _____

Ex: Împotriva vremii rele, el a pornit la drum.

În ciuda ninsorii abundente, meciul s-a jucat.

❖ _____

Ex: Contrar așteptărilor, rezultatele au fost slabe.

Ex: Chiar fără tine (fără dumnealui, fără acesta) aș fi rezolvat problema.

Ex: În pofida lor (în pofida dumnealui, în pofida acestuia, în pofida alor mei) am fost la spectacol.

Ex: Chiar accidentat și nerefăcut, tot voi participa la concurs.

Ex: Fără a învăța prea mult, ea a obținut rezultate bune.

Ex: Chiar mărint viteza, nu ne-a ajuns din urmă.

Ex: A întârziat. Cu toate acestea, a intrat în clasă.

DEZVOLTARE/CONTRAGERE

Cu toată bogăția, tot zgârcit rămâne. _____

Oricât te vei strădui,/ tot nu vei reuși./ _____

TOPICA

C.c.cn. stă, de obicei, înaintea termenului regent (vezi exemplele de mai sus), dar poate sta și după acesta:

Ex: Era vîguros, în ciuda vârstei.

C.c.cn. poate să se intercaleze între subiect și predicat:

Ex: Băieții noștri, în ciuda înfrângerii, au jucat admirabil.

PUNCTUAȚIA

Indiferent de poziția pe care o ocupă față de elementul regent, c.c.cn. se desparte prin virgulă.

Când este intercalat între subiect și predicat, se izolează prin două virgule.

PROBE PENTRU EXERSARE:

❖ UNITATEA DE CURS:

➤ **Raporturile sintactice**

- Stabiliți raporturile sintactice în cadrul propozițiilor.
1. Vântul clătină pâlcurile de arbori. _____
 2. Matei se uita pe bolta senină. O adevărată ploaie de stele venea din cer. _____
 3. Am adunat lângă mine prieteni devotați, curajoși și harnici. _____
 4. O rădăcină cioturoasă pâlpaia pe foc sub cean. _____
 5. Vorba dulce mult aduce. (proverb) _____
 6. Mama m-a rugat să cumpăr mere sau pere. _____
 7. Mașina de scris era vitală pentru un scriitor din secolul trecut. _____
 8. Am gustat o pizza italiană originală, deci delicioasă. _____

❖ UNITĂȚILE DE CURS:

- *Părțile principale ale propoziției. Subiectul.*
- *Părțile principale ale propoziției. Predicatul.*
- *Elementul predicative suplimentar.*
-

- *Analizați, în scris, subiectul și predicatul completând tabelele.*
1. Câmpia întregă ne ieșise într-o întâmpinare. (I. Druță)
 2. Studenții au fost invitați la un concert de zile mari.
 3. Batrâna îl alinta, uitase că Spirea era de douăzeci de ani. (V. Crăsescu)
 4. Sapte pe unul nu-l așteaptă. (Folclor)
 5. Mi-e dor de casă.
 6. Afară nu este primăvară.
 7. Atunci Sfarmă-Piatră l-a izbit în pământ, de-a intrat pâna în genunchi. (I. Creangă)
 8. Afară ploua.
 9. Luna și cu stelele vegheau întinderile.
 10. Virtutea, pentru dânșii, ea nu există.
 11. A fi om e un lucru mare.

- Faceți analiza sintactică a propozițiilor. Explicați diferența dintre p.n. și p.v.s. (la d.pasivă)

Studentul este apreciat și lăudat. _____

Copilul este obosit și plictisit. _____

Coperta cărții este ruptă. _____

Foile cărții sunt rupte special. _____

- Determinați valoarea verbului *a fi*; spuneți ce predicate formează.

Copiii sunt mereu în inimile părinților. _____

Copiii sunt sinceri și sensibili. _____

Copiii sunt îndrumați de profesori. _____

- Scrieți câte o propoziție în care verbul *a fi* să fie:

1. copulativ: _____

2. predicativ: _____

3. auxiliar _____

- Determinați valoarea verbelor din propozițiile de mai jos. Scrieți ce predicate formează ele.

	Valoarea verbului (pred./nepred.)	Tipul predicatului pe care-l formează
La piață merele sunt 7 lei kilogramul.		
Pare că va ploua.		
Trenul a ajuns în gară cu întârziere.		
El ne-a spus că se face astronaut.		
În curte doi pomi sunt verzi și înfrunziți.		
În curte sunt doi pomi.		
De data asta George a rămas acasă.		
El pare incapabil.		
Dacă învață, Mihai va ieși profesor.		
El a însemnat tema pe carte.		
Pe autostradă sunt multe accidente.		
Pentru Mihai, Maria a însemnat marea iubire.		
Ei sunt prieteni.		
După ani de muncă, Mihai a ajuns celebru.		
George a rămas repetent pentru a doua oară.		
Nu știm când va ieși din ședință.		

- Faceți analiza sintactică a propozițiilor. Spuneți ce tipuri de predicate ați indentificat și prin ce sunt exprimate.

Exemple	Tipul predicatului	Exprimarea
Să fi venit la mine, mergeam în ospeție.		
Studenții anului I au început a învăța bine.		
A nu se rupe florile!		
Studenții anului III continuă să învețe silitor.		
Copilăria este veselă și nevinovată.		
De învățat de la pagina 5 până la 25!		
Firește că voi veni.		
A iubi înseamnă a visa.		

- Alcătuiți propoziții în care să aveți:

Subiect exprimat (subst. În C.G)+ predicat verbal simplu exprimat prin verb la diateza pasivă.

Subiect neexprimat inclus + predicat verbal simplu exprimat prin locuțiune verbală.

Subiect neexprimat subînțeles + predicat verbal simplu exprimat prin verb la diateza activă.

Subiect exprimat multiplu + predicat nominal.

- Identificați elementele predicative suplimentare din exemplele de mai jos, spuneți prin ce sunt exprimate și stabiliți regenții acestora.

1. Se credea Ștefan cel Mare / Se știa prieten cu Mircea./ S-a visat rege. _____
2. L-am ascultat în calitate de inculpat. _____
3. S-a visat altul. / Am găsit-o aceeași. / Îl considera al său./ Cine se crede? _____
4. M-a găsit singură. _____
5. Îl socoteau a fi fericit. Îl vedeam privind în altă parte. _____
6. Se simțea afectat de situație. Băiatul era considerat de însurat. _____
7. Ei vin doi. / A ieșit prima pe țară. _____
8. Cum te consideră? Îl știam așa. _____
9. M-a lăsat paf. _____

❖ **UNITATEA DE CONȚINUT: Părțile secundare ale propoziției. Atributul.**
Apoziția

- Identificați atributele, arătați felul lor și precizați care este cuvântul determinat de ele:

Exemple	Tipul atributului	Elementul regent
Greierul amuțise istovit, sub înălțimea ocrotitoare a ierburilor. (Calistrat Hogăș)		
Pe lângă el, cobora o cărare îngustă și plină de buruiene.		
Puternica suflare de vânt trecătoare și iute se stinse repede.		
Din streășina munților, ce-nalță marginea țării de la Severin până la Dorohoi, râuri frumoase și nenumărate pâraie se despletesc peste-ntinsele șesuri ale Valahiei și printre dealurile blânde ale Moldovei.		

- Spuneți la ce mod sunt verbele cu funcția sintactică de atribut din textele următoare: Faceți schema ultimei propoziții.
- a. De ce, de ne-ce, nu știu; dar știu că au pus pe fiecare bilet de închiriat. (I.L. Caragiale) _____
- _____
- _____

b. Pomi suferind de gălbinare ne ies în drum. (L. Blaga)_____

c. El avu nesocotința de a părăsi această minunată poziție și de a lua în goană pe transilvăneni. (N. Bălcescu)_____

▪ Ce deosebire există între atributele scrise cursiv, în privința acordului și a felului atributelor.

a. Creionul *acesta* este aici. Creionul *acestuia* este aici.

b. Casa *alor mei* este lângă șosea. Casa *mea* este lângă șosea.

c. *Fiecare* părere este interesantă. *Părerea fiecăruia* este interesantă.

d. Răspunsul *niciunui* n-a fost corect. *Niciun* răspuns n-a fost corect.

e. Cartea *lor* este curată. Cartea *alor lor* este curată

▪ Corecți greșelile de acord din enunțurile următoare: Faceți analiza sintactică a propozițiilor.

a. Băiatului *acesta* i-am dat niște cărți care nu erau a mele. _____

b. Am povestit elevului cel harnic istorisirile auzite de la părinții mele _____

c. Niște caiete a tale și niște creioane ai săi erau pe masă. _____

❖ **UNITAȚILE DE CONȚINUT:** *Complementul direct, indirect și de agent*

▪ Identificați complementele directe și indirecte, stabiliți elementele regente și partea de vorbire prin care ele sunt exprimate:

Exemple	Tipul complementului	Elemente regente	Exprimare
Amicul meu salută foarte familiar pe domnul din trăsură. (I. L. Caragiale)			
Maria nu răspunde nimic la aceste din urmă cuvinte. (N. Filimon)			
Și din ceasul acela, au început a vorbi ele între ele... (Ion Creangă)			
Bun staroste mi-am găsit. (Ion Creangă)			
Pe câmp o moale căldură / Mă urmărește statornic. (L. Blaga)			

De învățatura aceasta veche a bunicului uitasem... (M. Sadoveanu)			
Am fost atenți / La tot și la toate / Am învățat / Să fim veșnici. (Marin Sorescu)			
Iar tu de omor / Să nu le spui lor. / Să le spui curat / Că m-am însurat / C-o mândră			
crăiasă / A lumii mireasă. (Miorița)			
Zările de farmec pline / Strălucesc în luminiș. (G. Coșbuc)			
Adu-ți aminte de mama ta și de tatăl tău, când șezi în mijlocul celor mari. (Folclor)			

- Găsiți complementele directe și indirecte, spuneți care sunt reluate și care anticipate. Unora din băieți le da teme, pe alții îi asculta. (M. Sadoveanu) _____
Bătrânelului îi dădu întâi ocol. (M. Sadoveanu) _____
Nevestei mele să-i mai spui / Să-mi cumpere o coasă. (G. Coșbuc) _____
Lui Bologna îi era scârbă, cu Gross în frunte. (Liviu Rebreanu) _____
Îi dă zestre Petruții șase boi. (Camil Petrescu) _____
Răscoala am stârnit-o noi toți, satul întreg. (Zaharia Stancu) _____
Nu-l văzusem de mult pe domnu' Trandafir. (M. Sadoveanu) _____
Sălățile din grădina ursului, pielea și capul cerbului le-a dus la stăpânu-său cu toată
inima... (Ion Creangă) _____
Pe mine, odinioară, pasărea asta m-a prigonit mult. (Vasile Voiculescu) _____

▪ Analizați morfologic și sintactic cuvintele scrise cursiv:
Din parte-*mi*, fiecare să facă ce vrea, dar spuneți-*mi* cum o s-o scoateți la capăt în felul
acesta. _____

Mi-l amintesc *pe Ion* . _____

Imi amintesc *de Ion*. _____

Mă bazez *pe tine* mereu. _____

Pe tine te ajut mereu. _____

- Faceți analiza sintactică a propozițiilor.
Bucuria de a trăi o dă contrastul, jocul de umbră și lumină, de linie dreaptă și frântă.

Mulți pești au prins pescarii.

Ați mâncat cireșe la bunici?

- Identificați complementele de agent, precizând elementul regent și partea de vorbire prin care sunt exprimate.

Exemple	Elementul regent	Exprimarea c.ag.
Durerea provocată de luatul peste picior este mare.		
Ieșirea din joc a fost hotărâtă de către toți.		
Scriitorul va fi premiat de Academia de Științe.		
A fi certat de părinți nu e bine.		
Se construiesc masiv blocuri de companii necunoscute.		

❖ **UNITAȚILE DE CONȚINUT:** *Complementele circumstanțiale*

- Identificați complementele circumstanțiale de loc și de timp, arătați termenul regent:

Exemple	Tipul: loc/timp	Elementul regent
O iau prin dosul primăriei și o apuc pe maidan ca să ies la bariera „Unirii”. (I.L. Caragiale)		
b. A trecut întâi o boare /Pe deasupra viilor, / și-a furat de prin ponoare / Puful păpădiilor. (George Topârceanu)		
c. Undeva un zbor se aude. (L. Blaga)		
d. Acolo, lângă izvoare, iarba pare de omăt. (M. Eminescu)		
a. O săptămână, o lună, un an de zile n-o să mai vorbească decât de aventura asta. (I.L. Caragiale)		
b. Eu știu că fapta asta s-a petrecut ziua, la asfințitul soarelui. (M. Sadoveanu)		
c. Iară pe marginea drumului, din când în când, dă de pietrarii care ciocănesc din zori de zi până la apusul soarelui. (I.Slavici)		
d. În Moldavia, pe vremea aceea, nu se introdusese încă moda mâncărilor alese. (C. Negruzzi)		
e. Până acum n-a lucrat nimic și acuma șade. (Folclor)		

- Găsiți complementele circumstanțiale de loc și stabiliți cazul părții de vorbire prin care ele sunt exprimate:
 - a. Pe câmpu-nghețat caii mureau... (N. Stănescu)_____
 - b. Am mers amândoi de-a lungul cheiului. _____
 - c. Noaptea o ptrecură sfātuind împrejurul focurilor. (Al. Vlahuță)_____
 - d. Agripina se opri locului. (Gala Galaction)_____
 - e. Vântul rostogolea praful neîncetat în jurul nostru. _____

- Faceți analiza sintactică a propozițiilor. Argumentați ce funcție sintatctică au cuvintele evidențiate.

Copilul a intrat **în dulap**. _____

Copilul a intrat **în bucluc**. _____

Mâncarea intră **în el** cu noduri. _____

La ecograf, vedeai **în el** tot ce înghițise. _____

Știind carte, nu mai simțea **în el** un gol imens. _____

- Analizați sintactic și morfologic cuvântul *sara*:

a. Sură-i sara cea de toamnă. (M. Eminescu)_____

b. Sara pe deal buciumul sună cu jale. (M.Eminescu) _____

- Identificați complementele de mod și scop, precizând prin ce sunt exprimate.

Se dau de-a rostogolul rând pe rând. _____

Pășea mișcând din mâini. _____

Au stat de veghe pentru a prinde hoții. _____

Se auzea cucul făcând: cucu. _____

Hai și noi după cumpărături. _____

Își aduce aminte bine despre acea întâmplare. _____

Față de colega ta, tu ești mai mică. _____

Discutăm pentru găsirea soluțiilor. _____

Cum îți merge la universitate. _____

Căci toți se nasc spre a muri _____

Și mor spre a se naște. M.Eminescu _____

Șoptea lin ca izvorul. _____

Ațiunea s-a desfășurat conform planului. _____

El este cu scaun la cap ca și tine. _____

Mergea prin pădure: păș-păș. _____

Se pregătesc de concurs. _____

El și cu Strâmbă-Lemne au pornit la vânat. I. Creangă _____

- Stabiliți felul părților de propoziție subliniate și explicați mijloacele de diferențiere.

Am cupărat cartea pentru tine. _____

Am muncit din greu pentru o viață mai bună. _____

Cadoul pentru soră-mea l-am cumpărat ieri. _____

S-a oprit pentru un moment în fața școlii. _____

Alergatul după iluzii este pierdere de timp. _____

Cântă după ureche. _____

S-a ascuns după ușă. _____

Vom pleca după întoarcerea părinților. _____

A plecat după lemne. _____

- Identificați c.c.cauză /c.c.condițional, spuneți prin ce sunt exprimate.

Rămase liniștit, dar umbrit de mâhnire. (M. Sadoveanu) _____

Invitat, ar fi venit și el. _____

În caz de ploaie, nu vom pleca nicăieri _____

Aș vrea să plâng de fericit. (G. Coșbuc) _____

Eram așa de obosit / și sufeream. / Eu cred că sufeream de prea mult suflet (L. Blaga);

Am obosit enorm de atâta drum. _____

Fără învățătură, nu vei reuși. _____

A pățit-o pentru un fleac. _____

În caz de timp frumos, să mergem la cinema. _____

Fără intervenția chirurgicală, nu se rezolvă problema. _____

Din cauza vremii nu ne-am putut odihni bine. _____

În sfârșit, cât s-a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe a mamei a rămas (I.

Creangă) _____

De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii? (M. Eminescu) _____

Am întârziat și de asta, probabil, profesorul era supărat. _____

Cu pieptul gol, oricât ai fi de dârz în luptă, cazii. (Z. Stancu) _____

În condițiile legislației în vigoare, vânzarea lor ar presupune organizarea licitației;

În cazul nerespectării regimului, veți fi amendat. _____

Citind mult, vei învăța multe. _____

Confuzii

A nu se confunda circumstanțialul condițional cu:

* Circumstanțialul sociativ cu aspect negativ (construite cu prepoziția fără): *Fără el, n-aș putea să plec;*

* Circumstanțial instrumental: *Doar cu sacrificii, numai așa s-ar îmbunătăți viața noastră;*

* Complement indirect: *S-ar bucura de venirea voastră;*

* Circumstanțial temporal: *Văzându-se zilnic în metrou, numai așa s-au îndrăgit.*

N.B. Când m-aș potrivi eu babei la toate cele, apoi aș lua câmpii (I. Creangă) – se împletesc ideea de timp, de cauză și de condiție. (sincretism)

- Identificați complementele consecutive și concesive, spuneți prin ce sunt exprimate.

Tot mai port în viață ca la nuntă steagul /

Și-l mai joc în aer, de-a mai mare dragul. (G.Beniuc) _____

Spre marea uimire a mamei, am susținut toate examenele cu brio. _____

O iubește la disperare. _____

La mare a fost bine, deși apa cam rece. _____

Cu tot efortul, n-a reușit nimic. _____

Om în vârstă și târziu, / Tot am învățat să scriu (T. Arghezi). _____

Lucrează împreună de-o frumusețe. _____

S-a schimbat de nerecunoscut. _____

Este norocos de invidiat. _____

Frumoasă și agreabilă, în ciuda maladiei care ii dădea târcoale, i-a frapat pe cei din jur.

Citește repede, cu toată inhibiția. _____

Studiul individual:

Nr.	Unități de conținut	Ore lucru individual	Subiectul	Produsul preconizat	Modalități de evaluare
1.	Introducere în curs.	3	Legătura sintaxei cu alte discipline.	Referat.	Susținerea referatului.
2.	Tipologia propozițiilor în limba română.	3	Clasificarea propozițiilor în limba română.	Probă de lucru.	Verificarea probei scrise.
3.	Corespondența dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate.	4	Identificarea tipurilor de raporturi sintactice la nivel de propoziție.	Probă de lucru.	Verificarea probei scrise
4.	Părțile principale ale propoziției. Subiectul.	4	Identificarea și analiza subiectelor.	Analiza individuală a textelor.	Evaluare în plen.
5.	Părțile principale ale propoziției. Predicatul.	6	Identificarea și analiza predicatelor.	Analiza individuală a textelor.	Evaluare în plen.
6.	Elementul predicativ suplimentar.	3	Identificarea și analiza eps.	Analiza individuală a textelor.	Evaluare reciprocă.
7.	Părțile secundare ale propoziției. Atributul. Apozitia.	7	Punctuația atributului. Atributul circumstanțial.	Analiza individuală a textelor. Probe individuale.	Evaluare individuală. Evaluarea reciprocă.
8.	Părțile secundare ale propoziției. Complementele necircumstanțiale.	8	Prezentarea complementelor: sociativ, instrumental, de relație, opozițional, cumulativ, de excepție. Probe individuale.	Discurs în cadrul unei mese rotunde.	Masa rotundă. Verificarea probei scrise.
9.	Părțile secundare ale propoziției. Complementele circumstanțiale.	14	Analiza sintactico-morfologica a complementelor circumstanțiale.	Lucrarea de laborator nr. 3.	Verificarea probei scrise.
10.	Cuvintele nelegate sintactic cu propoziția.	2	Tipuri de incidente.	Probe individuale.	Verificarea reciprocă.

Numele _____ Prenumele _____

Studiul individual
Sintaxa propoziției

❖ Unitatea de conținut: *Tipologia propozițiilor în limba română*

1. *Indicați felul propozițiilor de mai jos, după scopul comunicării și după aspectul predicatului.*

Mama a venit de la policlinică. _____

A venit primăvara. _____

Maria a ajuns la școală? _____

În această vară ai merge în tabără? _____

Ce vară capricioasă! _____

Ionel nu lipsește niciodată de la școală. _____

Astăzi a întârziat la prima oră?! _____

2. *Alcătuiește două propoziții simple, apoi dezvoltă-le.*

3. *Alcătuiește propoziții conform criteriilor studiate:*

I. *după scopul comunicării*

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

II. *după structură*

1. *după absența sau prezența părților secundare:*

a. _____

b. _____

2. *după absența sau prezența ambelor părți principale:*

A _____

B _____

III. după existența sau inexistența în structura lor a unui verb la un mod predicativ:

a. _____

b. _____

IV. după sens :

a) _____

b) _____

V. după relațiile sintactice:

a) _____

b) _____

c) _____

❖ **Unitatea de conținut:** *Corespondența dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate*

I. *Dezvoltați părțile de propoziție evidențiate în subordonate corespunzătoare.*

1. Nu pierd niciodată ocazia **de a lua parte** la petrecerile populare. (M. Eminescu, *Despre cultură și artă*)

2. Palatul administrativ se înalță glorios **în Piața Miron Costin**, cu latele scări de granit și cu turnul dominând tot orașul. (Cezar Petrescu, *Oraș patriarhal*)

3. Șezând vulpea cu botul întins pe labele **de dinainte**, îi vine miros de pește. (Ion Creangă)

4. Ionel Teodorescu, învățătorul din sat, îl înscrie pe Marin Preda în clasa întâi **la vârsta de șapte ani**. (Mircea Ciobanu, *Timpul n-a mai avut răbdare*)

5. Ochii ei rotunzi și mari **până la uimire**, umbriți de breton, amenințau ștregărește. (G. Călinescu, *Cartea nunții*)

6. **În pofida totalei lipse de lumină**, disting foarte bine pe cei de la parter. (Stendhal, *Roma, Neapole, Florența*)

II. *Contrageți propozițiile subliniate cu o linie în partea de propoziție corespunzătoare.*

1. Pe motivul că pierduse semifinala, deși nu din vina ei, a fost sancționată cu trei puncte și obligată să încaseze o suma mai mică de bani.

2. Băiatul s-a lovit la cot de i-a secat sufletul, dar s-a ridicat degrabă să vadă ce s-a făcut cu coșul.

3. Când mi-am luat inima în dinți și m-am uitat la tine, mi s-a părut că zăresc un surâs sarcastic, și nu m-am înșelat, căci ai vorbit în sensul acesta.

III. *Identificați tipurile de raport care se stabilesc între următoarele cuvinte.*

...petrecerile populare..._____

... se înălța glorios..._____

... îl înscrie pe Marin Preda..._____

Băiatul s-a lovit..._____

Băiatul s-a lovit la cot de i-a secat sufletul, **dar** s-a ridicat degrabă..._____

Când mi-am luat inima în dinți **și** m-am uitat la tine..._____

❖ **Unitatea de conținut:** *Părțile principale ale propoziției. Subiectul*

Proba practică

1. *Stabiliți tipul subiectului din enunțurile:*

- a) Acesta este responsabilul. _____
- b) Te trezești dimineața. _____
- c) Soarele luminează și trezește întreaga natură la viață. _____
- d) Plecăm în excursie săptămâna viitoare. _____
- e) Copii, ascultați cu atenție! _____
- f) Sună la ușă. _____
- g) Aerul și apa sunt elemente esențiale ale vieții. _____
- h) Pleacă la școală! _____

2. *Subliniați subiectele din enunțurile următoare și analizați partea de vorbire prin care se exprimă:*

Enunțuri	Tipul subiectului	Partea de vorbire prin care se exprimă subiectul
Îmi plac filmele cu happy-end.		
Mihai Eminescu este poetul nepereche.		
Dumnealor sunt profesorii noștri.		
Tu și el plecați la munte.		
Ai voștri vor veni cu noi.		
Aceia au greșit rezolvarea.		
Cei trei vor fi întârziat la școală.		
Tustrei au plecat la drum.		
Se aude sunând la ușă.		
“E ușor a scrie versuri”		
Se aude trosc printre copaci.		
Ne impresionează frumosul.		
Nu vor participa aceiași concurenți.		

3. *Alcătuți enunțuri cu:*

- Subiect subînțeles: _____
- _____
- Subiect multiplu exprimat prin 3 substantive: _____
- _____
- _____
- Propoziție fără subiect: _____
- _____

❖ Unitatea de conținut: *Părțile principale ale propoziției. Predicatul*

Probă practică

1. *Identificați predicatele și subiectele, precizați tipul predicatelor și prin ce sunt exprimate:*

Iată-l pe George!

Aș fi venit să te ajut !

Hai să plecăm!

Poezia aceasta a fost scrisă de Mihai Eminescu.

Am băgat de seamă târziu că îmi luase picioarele la spinare.

Fără doar și poate că a plouat mult ieri.

2. *Alcătuieți propoziții, respectând cerințele:*

un verb la diateză pasivă, predicat verbal

verb la imperativ, diateza reflexivă, predicat verbal

verb la diateza activă, modul condițional-optativ, perfect, predicat verbal

un verb impersonal să fie predicat verbal

adverb predicativ, predicat verbal

interjecție predicativă, predicat verbal

locuțiune adverbială predicativă, predicat verbal.

1. Indicați funcția sintactică a adverbelor din enunțurile:

Măine, George va veni negreșit.

Negreșit că Mircea a înțeles tot.

El va învăța, **firește**, în ritmul său.

Firește că va reuși la acest examen.

Poate că n-am înțeles exact ce mi-ai cerut.
Colegul tău nu știe, **poate**, de reușita voastră.

El **poate** întreba orice.
Poate ne mai vedem.

3. *Construiți câte două enunțuri care să conțină un p.v.s., exprimat prin verb la diateza pasivă și unul care să conțină un p.n. cu nume predicativ, exprimat prin adjectiv, provenit din participiu.*

4. *Identificați felul predicatelor din propozițiile de mai jos. Expuneți prin ce sunt exprimate subiectele și predicatele din propozițiile date.*

- a) Iepurașul a luat-o la sănătoasa. _____
- b) Maria este vânzătoare la un magazin alimentar. _____
- c) El a devenit avocat. _____
- d) Noi am ajuns la școală mai devreme. _____
- e) El a ajuns de nerecunoscut. _____
- f) Îi ajunge prin câte a trecut. _____
- g) Vremea s-a făcut ploioasă. _____
- h) El și-a făcut temele în clasă. _____
- i) El părea supărat. _____
- î) Se pare că a lipsit. _____

5. *Transcrieți enunțurile de mai jos, făcând expansiunea numelor predicative în propozițiile subordonate corespunzătoare:*

Dorința elevilor era de a merge la teatru _____

Elevul părea supărat. _____

Bărbatul ajunsese de nerecunoscut. _____

Supărarea lui era de a trăi în mijlocul neamului vitregit de soartă. _____

El a rămas neschimbat. _____

Dorința lui era de a învăța carte. _____

❖ **Unitatea de conținut:** *Elementul predicativ suplimentar*

Proba practică

10. *Identificați elementul predicativ suplimentar din exemplele de mai jos, spuneți prin ce sunt exprimate și stabiliți regenții acestora.*

Se credea Ștefan cel Mare. _____

Se știa prieten cu Mircea. _____

L-am ascultat în calitate de inculpat. _____

Îl bănuiam de-al lor. _____

Îl socoteau a fi fericit. _____

Îl vedeam privind în altă parte. _____

Se simțea afectat de situație. _____

Băiatul era considerat de însurat. _____

O înțelegeam de neacceptat. _____

Ei vin doi. _____

A ieșit prima pe țară. _____

Îl știam așa. _____

❖ **Unitatea de conținut:** *Părțile secundare ale propoziției. Atributul. Apoziția*

Proba practică

1. *Analizați atributele din exemplele de mai jos (tipurile de atribut), găsiți elementele regente ale acestora, indicați prin ce sunt exprimate.*

	Tipul atributului	Elementul regent	Exprimarea
Dacă aș fi o pasare albastră...			
Cântul meu duios pe mulți i-ar fericii.			
Este întotdeauna timpul a se întoarce la origini.			
Meșteșugul de a prinde pește se învață ușor.			
Spun și eu o vorbă celor care au urechi de auzit.			
Ea aștepta cu inima bătând și cu ochii ațintiți spre ușă.			
Mersul înainte spre vârful muntelui este anevoios.			
Am închis fereastra de sus.			
Piciorul de dinainte prinse a			

tremura.			
Din lăstar am auzit un glas „piu, piu”.			
Cerul senin mi-a colorat sufletul.			
Văd izvoare limpezi.			
Codrii de aramă se văd.			
Păduri de argint se ivesc.			
Codrii uriași ne adăposteau.			
Cartea lui este nouă.			

2. *Găsiți apozitiile, spuneți prin ce sunt exprimate.*

Cel mare, Mihai, era tehnician. _____

A fost făcut de pictor, de Ion. _____

L-am văzut pe Dan, ziaristul. _____

Copiii, bieții, nu știau nimic. _____

Ochii îi erau împăienjeniți, adică oboșiți. _____

Ion și Maria, doi, vor pleca la olimpiadă. _____

Maria, a treia, nu va pleca. _____

Pe Ion și pe Maria, pe amândoi, îi vor exmatricula. _____

Maria, ea, nu e vinovată. _____

Colegul lui, acela, a fost la noi. _____

O păsărică, alta, s-a așezat pe pervaz. _____

A început a defalca, adică a repartiza sumele. _____

Muncind mereu, adică trudind, viața va fi mai bună. _____

Pachetul expedit, adică trimis, l-am primit. _____

Avem de aranjat, adică de pus la punct niște lucruri. _____

În grădină, aici, vin mulți copii. _____

La ora 17.00, astăzi, va veni mama. _____

3. *Determinați ce funcție sintactică are baza pe lângă care stă apozitia.*

Ea, Maria, era cea mai bună studentă. _____

Ion, profesorul, era în floarea vârstei. _____

E Ana, fiica mătușii mele. _____

E bătrânul, vecinul nostru. _____

L-au luat drept inginer, adică drept șeful lor. _____

A văzut cu ochii lui totul: orașe, sate și copii flămânzi. _____

Înțelegea totul: bucurii, necazuri și lacrimi. _____

❖ **Unitatea de conținut:** *Părțile secundare ale propoziției. Complementele necircumstanțiale*

Proba practică

1. *Analizați propozițiile, determinați tipurile de complemente. Explicați diferența.*

<i>exemple</i>	<i>Tipuri de complemente</i>	<i>exprimarea</i>
Am învățat împreună cu colegii mei la geografie.		
Am mers cu prietenii la film.		
Aseară am dansat cu celălalt.		
Voi realiza acest proiect cu Mircea și George.		
Mihai cântă frumos la pian.		
Untul se întinde cu cuțitul.		
Am cumpărat trei brichete, dar am aprins focul cu două.		
Pe lângă frumusețe, îți mai trebuie și minte.		
În afară de Maria, a mai întâlnit-o și pe Ioana.		
Ea are, între alte jucării, și un căluț de pluș.		
Printre alte propuneri, a fost și construirea unei noi săli de teatru.		
În afară de ea, l-au chemat și pe el.		
În afară de a fi lipsit de la școală, s-a mai și bătut.		
Bea ceai, în loc de apă.		
Au citit toți, afară de tine.		
În afară de apă, nu doresc nimic altceva.		
Pe lângă apă, nu doresc nimic altceva.		
În loc de apă, doresc altceva mai deosebit.		
De citit, am citit.		
De harnică, e harnică.		
Am cumpărat tot, cu excepția fructelor.		

❖ **Unitatea de conținut:** *Părțile secundare ale propoziției. Complementele circumstanțiale*

Probă practică

1. *Completați tabelul*

Tipul compl.	întrebări	exemple
de loc		
de timp		
de mod		
de cauză		
de scop		
condițional		
consecutiv		
concesiv		

2. *Demonstrați, prin exemple, că circumstanțialele pot avea elemente regente din diferite clase morfologice.*

adjective _____

adverbe _____

interjecții _____

verbe la moduri nepersonale _____

3. *Analizați textele, indicați tipul complementelor necircumstanțiale și circumstanțiale.*

Acum eram liber, în ceasul acela am gustat cea mai mare fericire în sufletul meu, căci nimic pe lume nu e mai scump și mai slăvit decât libertatea, ea este darul cel mai neprețuit. (V. Alecsandri)

Acum Vitoria se abătea iarăși într-o țara cu totul necunoscută, cu nume de sate și munți pe care

Bibliografie

Obligatorie:

1. Avram M., Gramatica pentru toți. București: Humanitas, 2001.
2. Constantinescu-Dobridor Gh., Sintaxa limbii române. București: Editura Științifică, 1998.
3. Crețu Toderiță E., Unități, raporturi și funcții sintactice în limba română, Iași: Demiurg, 2004.
4. Dimitriu C., Tratat de gramatică a limbii române. Sintaxa, Iași: Editura Institutul European, 2002.
5. Gheorghe M., Limba română. Probleme teoretice și aplicații. O introducere în sintaxa modernă a complementelor, Brașov: Ed. Universității „Transilvania” , 2009.
6. Gramatica uzuală a limbii române. Chișinău: Litera, 2000.
7. Gramatica limbii române. Vol. II, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei Române, 1966.
8. Irimia D., Gramatica limbii române. Iași: Polirom, 2000.
9. Limba moldovenească literară contemporană, Sintaxa, Chișinău, Lumina, 1987.
10. Pană-Dindelegan G., - *Elemente de gramatică*, București: Humanitas Educațional, 2003.
11. Secieru M., Nivelul sintactic al limbii române, Partea I, Unități sintactice. Funcții sintactice, 2005.
12. Tambă Dănilă E., Vechi și nou în sintaxa limbii române, Iași: Demiurg, 2004.
13. Timofte M., Actualitatea sintaxei românești „clasice moderne”, Iași: Demiurg, 2005.

Publicații electronice:

1. Neaga L., Caiet de lucru la sintaxa limbii române,
<http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/2010>
- Opțională :
1. Drosoveanu D.D., Teze și antiteze în sintaxa limbii române, Cluj-Napoca, Clusium, 1997
 2. Iordan I., Robu Vl., Limba română contemporană, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
 3. Nagy R., Sintaxa limbii române actuale, Institutul European, 2005.